

*Альбощій О.В., канд. військ. наук, заст. нач. каф., НУЦЗУ,
Федцов А.А., викл., НУЦЗУ*

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

(представлено д-ром техн. наук Бодянським Е.В.)

В статті розглядаються питання, пов'язані з оцінюванням економічної ефективності діяльності органів управління та підрозділів служби цивільного захисту. В якості показника ефективності пропонується використовувати модифікований показник фондовіддачі.

Ключові слова: органи і підрозділи цивільного захисту, ефективність, фондovіддача

Постановка проблеми. Висока ефективність роботи підпорядкованих структурних підрозділів будь-якої організації, що здійснює економічну діяльність, має розглядатися як одне з основних завдань органів управління та кожного керівника. Це актуально і для сфери цивільного захисту. Адже держава витрачає кошти на створення фондів (активів), матеріально-технічне і фінансове забезпечення МНС України та інших суб'єктів єдиної системи цивільного захисту, вилучаючи кошти із безпосередньо господарського обігу. Результат використання даних коштів має бути економічно виправданим, адже однією з найважливіших умов ефективного функціонування національної економіки є раціональне та економічне використання коштів державного бюджету, які спрямовуються на утримання галузей невиробничої сфери.

Питання ефективності відображаються і у програмних документах щодо розвитку сфери цивільного захисту. Наприклад, у Державній цільовій соціальній програмі розвитку цивільного захисту на 2009 - 2013 роки передбачається, що її виконання дасть змогу підвищити ефективність функціонування сил цивільного захисту та системи моніторингу, прогнозування і запобігання надзвичайним ситуаціям. Проте, як правило, такі наміри носять переважно декларативний характер, оскільки не підкріплюються показниками ефективності.

Аналіз економічних показників органів і підрозділів цивільного захисту проводиться лише за фінансовою складовою, а саме

аналізується фінансування діяльності та виконання кошторису доходів та видатків. Це обумовлено не лише організаційними практичними аспектами, а й теоретичними. Потребує розробки система показників, за якими доцільно оцінювати ефективність роботи органів і підрозділів цивільного захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Незважаючи на актуальність питань забезпечення ефективності діяльності організацій, що надають суспільні послуги та утримуються за рахунок державного бюджету, на даний час питання економічного аналізу господарської діяльності органів управління і підрозділів цивільного захисту не знаходять належного відображення у наукових публікаціях. Це зумовлено, з одного боку, практикою домінування аналізу фінансової діяльності. А з іншого боку, - відсутністю системи показників та методик економічного аналізу діяльності у сфері цивільного захисту. Проте, загальні питання комплексного аналізу діяльності організацій, які фінансуються з бюджету, освітлені в літературі [3, 4]. Методи аналізу розглянуті на прикладах таких галузей невиробничої сфери як освіта, охорона здоров'я, наукові установи.

Постановка завдання та його вирішення.

Як відомо однією з функцій управління є контроль та, зокрема, аналіз. Аналітична функція управління призначена забезпечити оперативний, поточний та стратегічний аналіз інформації про реальний економічний стан суб'єкта господарювання, резерви економічних та бюджетних ресурсів, цільове використання виділених державою коштів для діяльності організацій невиробничої сфери [3].

В загальному випадку під ефективністю прийнято розуміти рівень відповідності результатів будь-якої діяльності поставленим завданням [1]. Незважаючи на вдавану простоту порівняння фактичного та планового результатів, на практиці воно ускладнюється, оскільки однаковий результат може бути досягнутий різними зусиллями. Врахування даного факту зумовлює необхідність співвіднесення результату з витратами на його досягнення. Тому прийнято оцінювати ефективність як відносний ефект, результативність процесу, операції, проекту, що визначається співвідношенням ефекту, результату до витрат, що зумовили його отримання, тобто економічну ефективність.

Для оцінювання економічної ефективності необхідно ввести кількісну міру ефективності або показник, який характеризує

співвідношенням ефекту з витратами. Виходячи із загальних положень, показник ефективності є функцією параметрів результату (W) та витрат (C).

$$E = f(W, C).$$

З теорії відомо, що результати і витрати на їх досягнення в процесі спільного аналізу можуть співвідноситися між собою в різних формах. Наприклад як відношення, або як різниця. В останньому випадку, очевидно, що результат і витрати повинні мати однакову розмірність.

Національне багатство підвернене дії факторів, що суперечливо впливають на його величину. До факторів, що спричиняють його зменшення, відносяться надзвичайні ситуації, адже вони завдають матеріальних та соціально-економічних збитків. Органи управління та підрозділи служби цивільного захисту ведуть операційну діяльність щодо запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій. Основним змістовним результатом їх діяльності є збереження життя та здоров'я людей, матеріальних цінностей. В економічному сенсі такий результат представляє собою відвернені збитки.

Кількісне оцінювання відвернених збитків з належною точністю є, як правило, складною задачею. В той же час, задачу можна спростити, оцінюючи результати операційної діяльності не за відверненими збитками, а за операційними витратами. Витрати будуть відображати вартість наданих суспільних послуг. В такому разі оцінювання ефективності діяльності структурних підрозділів служби цивільного захисту можна здійснювати за показником фондівіддача, врахувавши при цьому специфіку результатів операційної діяльності.

Як відомо, є декілька різновидів розрахункових формул для визначення фондівіддачі. Найбільш загальна формула має вигляд

$$\Phi_e = \frac{W_T}{\bar{C}_{овф}}, \quad (1)$$

де W_T – обсяг товарної продукції; $\bar{C}_{овф}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів.

$$\bar{C}_{овф} = C_{овф}^n + \frac{C_{овф}^{введ} \cdot n_1 - C_{овф}^{вивед} \cdot n_2}{12},$$

де $C_{овф}^n$ – вартість основних виробничих фондів на початок року;
 $C_{овф}^{введ}$, $C_{овф}^{вивед}$ – вартість введених, виведених протягом року основних виробничих фондів; n_1 , n_2 – кількість повних місяців з моменту введення, виведення.

Товарна продукція є показником обсягів виробництва, який відображає вартість продукції, виробленої в поточному періоді і призначеної для реалізації, незалежно від того, коли вона фактично реалізована.

$$W_T = \sum_{i=1}^n N_i \cdot C_i,$$

де N_i – кількість одиниць продукції i -ого виду; C_i – ціна одиниці продукції i -ого виду; n – кількість видів продукції, призначеної для реалізації.

За своєю структурою ціна є сумою собівартості продукції (C) та прибутку (Pr).

$$C = C + Pr.$$

В загальному випадку показник фондівіддача за своїм економічним сенсом характеризує ефективність використання засобів праці, показуючи скільки виробляється готової продукції у вартісному вимірі на одиницю основних виробничих фондів.

Для служби цивільного захисту є звичайно суттєві відмінності від підприємств, які ведуть виробничу або комерційну діяльність. Вони обумовлені, перш за все, специфікою продукту праці. По-перше, він є суспільною послугою. По-друге – він не є товаром у звичайному розумінні цього слова. Ця послуга оплачується державою шляхом бюджетного фінансування. В той же час, очевидно, що фонди (активи) бюджетних установ також дають корисний ефект і значить мають економічну доцільність. Тоді можна записати

$$W = \sum_{i=1}^n N_i^{\phi} \cdot C_i^{\phi},$$

де N_i^{ϕ} – фактична кількість одиниць послуг i -ого виду; C_i^{ϕ} – фактична собівартість (поточні витрати) послуги i -ого виду.

Виходячи із [2], структура собівартості послуги має вид

$$C = C_{nm\phi} + C_{nt\phi} + C_{in\phi} + C_{n\phi},$$

де $C_{nm\phi}$ – прямі матеріальні витрати; $C_{nt\phi}$ – прямі трудові витрати; $C_{in\phi}$ – інші прямі витрати; $C_{n\phi}$ – накладні витрати.

Зібравши необхідні дані та виконавши їх підстановку у формулу (1), отримаємо величину, яка буде показувати величину поточних витрат, що припадає на одиницю вартості основних фондів (необоротних активів).

Що дасть розрахунок даного показника? По-перше, кількісну оцінку ефективності використання основних фондів (необоротних активів) підрозділу. По-друге, можливість порівняльного аналізу роботи різних підрозділів між собою, а також одного й того ж підрозділу за різні періоди часу. В свою чергу це дасть можливість:

- виявити реальний стан справ щодо ефективності використання фондів (активів);
- визначити напрямки та внутрішні резерви підвищення ефективності.

Висновки: знання щодо ефективності функціонування сил цивільного захисту мають базуватися на кількісних оцінках. За відсутності системи показників, за якими необхідно проводити економічний аналіз діяльності органів і підрозділів цивільного захисту, для кількісного оцінювання ефективності можна розраховувати показник фондівдачі, як відношення фактичних поточних витрат на операційну діяльність за період, що розглядається, до середньої вартості основних фондів (необоротних активів), переданих на баланс відповідного органу управління чи підрозділу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова КМ України від 25 лютого 2009 р. № 156 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку цивільного захисту на 2009 - 2013 роки»

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318
3. Анализ хозяйственной деятельности бюджетных организаций: Учеб. пособие / Д.А. Панков, Е.А. Головкова, Л.В. Пашковская и др.; Под общ. ред. Д.А. Панкова, Е.А. Головковой. – 2-е изд., испр. – М.: Новое знание, 2003. – 409 с. – (Экономическое образование).
4. Болюх М. А., Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ”: Навч. посіб.- К.: КНЕУ, 2005.- 570 с.

Альбошій А.В., Федцов А.А.

Оценивание эффективности работы органов управления и подразделений гражданской защиты

В статье рассматриваются вопросы, связанные с оцениванием экономической эффективности деятельности органов управления и подразделений гражданской защиты. В качестве показателя эффективности предлагается использовать модифицированный показатель фондоотдачи.

Ключевые слова: органы и подразделения гражданской защиты, эффективность, фондоотдача

Al'boschiy A.V., Fedtsov A.A.

Evaluation of efficiency of work of organs of management and subdivisions of civil defense

Questions, related to the evaluation of economic efficiency of activity of organs of management and subdivisions of civil defense, are examined in the article. As an index of efficiency it is suggested to utilize the modified index of capital productivity.

Keywords: organs and subdivisions of civil defense, efficiency, capital productivity